
відповідати їхнім можливостям. Вони будуть працювати в одному темпі з усім класом. Наприклад, для учнів II групи можна запропонувати знаходити місце розташування лінії стегон як $1/10 R$, а учням I групи - відкладати величину 16-18 см в залежності від зросту. Місце розташування передньої і задньої виточок учні II групи розраховують як 0,4 ширини полотнища по лінії стегон і будують із зміщенням середньої лінії виточки на 1 см в бік середньої лінії полотнища. Учні I групи побудують виточку поділивши лінію талії полотнища навпіл і т.д.

Саме таким чином можна допомогти дівчатам оволодіти основами конструювання поясних виробів, урахувавши їх індивідуальні, вікові особливості та пізнавальні можливості.

Олександр ОСИПОВ^(ЗМІСТ 224)

НАВЧАЛЬНЕ ОБЛАДНАННЯ ШКІЛЬНИХ МАЙСТЕРЕНЬ І ТЕХНІКО-ПЕДАГОГІЧНІ ВИМОГИ ДО ЙОГО СТВОРЕННЯ

В загальноосвітніх школах країни учні проходять теоретичну і практичну трудову підготовку, яка здійснюється у шкільних майстернях. Загальна і спеціальна трудова підготовка повинна забезпечити учнів необхідним мінімумом знань, елементами умінь і навичок спеціалістів основних технічних професій (столяр, тесляр, токар, фрезерувальник, слюсар, електрик, електрослюсар тощо), сприяти формуванню інтересу до них і, як наслідок, свідомому професійному самовизначенню. Отримання теоретичних відомостей і формування практичних умінь і навичок на уроках трудового навчання неможливе без застосування системи засобів навчання, до якої належить і навчальне обладнання шкільних майстерень. Передусім, до навчального обладнання ми відносимо технологічне обладнання: інструменти, верстати і пристрої до них, тобто те обладнання, на якому або за допомогою якого учень виконує певні трудові дії, операції. Але в зв'язку з тим, що постійно відбувається розвиток науки, техніки і технологій виробництва, змінюються програми з трудового навчання, підручники, розробляються нові, комплексні організаційні форми, методи і прийоми викладання навчального матеріалу, виникають проблеми в використанні обладнання. Воно не відповідає вимогам навчального процесу, тому необхідно створювати нове або проводити модернізацію, удосконалення старого обладнання.

За дослідженнями, проведеними серед вчителів трудового навчання на курсах підвищення кваліфікації у Київському міжрегіональному інституті удосконалення вчителів імені Бориса Грінченка, 90% навчального обладнання потребує модернізації. На думку вчителів, підлягають удосконаленню такі засоби навчання¹: токарно-гвинторізні (на 80%), свердлильні (на 30%), заточні (на 20%) верстати, токарні верстати з обробки деревини (на 60%); слюсарні інструменти – лещата (на 10%), лещата до фрезерного верстата (на 30%), електроінструменти (на 20%); з друкованих засобів навчання – технологічні карти на виготовлення виробу (на 40%); моделі з машинознавства: коробка переключення швидкостей, черв'ячні передачі (на 30%). Як правило, причиною є його невідповідність техніко-педагогічним вимогам сучасних програм з трудового навчання.

Також до навчального обладнання шкільних майстерень необхідно ввести універсальні, комбіновані верстати (слюсарно-столярні, верстати з обробки деревини обладнані трьохкулачковим патроном, навчальні столи або верстаки на одне місце, комбіновані для обробки деревини, металу, електротехнічних робіт тощо), інструменти до токарних верстатів з обробки деревини, слюсарні інструменти (шабери), вимірювальні і поверкові інструменти (кондуктори), картки-завдання на виготовлення виробів з деревини та металу.

Для удосконалення чи модернізації існуючого навчального обладнання, конструювання та створення нового необхідно враховувати техніко-педагогічні вимоги. Урахування цих вимог

¹ Кількість і повну назву засобів навчання див. в "Типові переліки навчально-наочних посібників та технічних засобів навчання для загальноосвітніх шкіл (I, II, III ступені) / В.О.Зайчук, А.М.Гуржій,

В.В.Самсонов та ін. - К., 1996. - 232 с.

сприяє ефективнішим результатам у навчальному процесі.

Техніко-педагогічні вимоги до навчального обладнання шкільних майстерень – це показники відповідності обладнання сучасним умовам навчання, які впливають на якість викладання, міцність знань учнів, закріплення їхніх умінь і навичок роботи на сучасному обладнанні.

Навчальне обладнання нового покоління шкільних майстерень повинно відповідати таким технічним показникам:

1. Назва обладнання.
2. Габаритні розміри.
3. Матеріал, з якого виготовлено обладнання.
4. Надійність.
5. Клас точності обладнання.
6. Ступені регулювання технічних параметрів (швидкість обертів вала, глибина різання тощо).
7. Електрична потужність обладнання.
8. Техніка безпеки при використанні обладнання (температура нагріву робочої зони, стійкість об'єкта, місця заземлення тощо), а також при його монтажі (демонтажі).

Від техніко-конструкторських рішень при створенні сучасного навчального обладнання залежить успішність і результативність навчального процесу. Площа майстерень обмежена, особливо комбінованих, де проводяться заняття з деревообробки, металообробки та електротехнічних робіт, тому від габаритних розмірів обладнання залежить не тільки його кількість, продуктивність роботи, а й техніка безпеки на уроці. Від матеріалу, з якого виготовлене навчальне обладнання і його оздоблення, залежить естетичний вигляд, ергономічність, що в свою чергу впливає на розвиток пізнавальних інтересів до технічної праці, формуванню інтересів до конкретного виду діяльності.

Від часу і способів експлуатації залежить надійність обладнання. До цього показника ми також відносимо: довготривалість, ремонтпридатність в процесі роботи, транспортабельність.

Технічні вимоги до створення навчального обладнання шкільних майстерень тісно пов'язані з науково-педагогічними вимогами, так як обладнання використовується виключно з навчальною, профорієнтаційною метою і частково виробничою, воно повинно відповідати змісту освіти школярів загальноосвітніх шкіл. Тому серед педагогічних вимог наведемо такі:

1. Відповідність сучасному рівню розвитку науки і техніки.
2. Відповідність змісту освіти.
3. Відповідність змісту програм з трудового навчання.
4. Відповідність віковим особливостям учнів.
5. Відповідність реалізації сучасних організаційних форм і методів навчання.

Важливість урахування педагогічних вимог безумовна. Навчальне обладнання повинно відповідати сучасному рівню розвитку науки і техніки, якщо ж це не забезпечується, то виникає суттєве протиріччя: учні вивчають, працюють на обладнанні, наприклад ТГВ-4, яке не застосовується на сучасному виробництві. Учням 11-х класів, які отримують професію токаря в процесі профільного навчання, доводиться переучуватись в інших закладах освіти або на підприємствах.

Навчальне обладнання, на якому (верстати) або яким (інструменти) працюють учні, повинно сприяти їхньому інтелектуальному і відповідати психофізіологічному розвитку. Воно повинно викликати в учнів пізнавальну активність і самостійність, уважність і спостережливість, потребу, інтерес до навчання і бажання до продуктивної праці, свідоме і творче відношення до неї, активізувати розумові процеси, розвиваються стійкі інтереси до технічної праці, нахили і здібності, формувати політехнічний світогляд, стійкі мотиви, професійні інтереси, сприяти отриманню міцних і глибоких знань і умінь застосовувати їх на практиці.

Навчальне обладнання повинно забезпечувати проведення лабораторних і практичних занять, стимулювати вчителя до застосування прогресивних форм і методів організації навчального процесу і раціональних способів його керуванням. Інформація, яка передається через навчальне обладнання, повинна бути науково достовірною, відповідати сучасному стану науки і техніки в державі і світі.

За нашими дослідженнями, шкільні майстерні не повністю укомплектовані навчальним обладнанням, тому вчителі, виходячи з цієї ситуації, разом з учнями на уроках трудового навчання виготовляють інструменти, прилади, пристрої самостійно. Але часто за будь-якими причинами не ураховуються техніко-педагогічні вимоги при створенні навчального обладнання, що приводить до негативних наслідків. Тому урахування розроблених вимог при виготовленні обладнання дозволить здійснювати зв'язок трудового навчання з життям, забезпечувати інтелектуальний і фізичний розвиток школярів, глибокі та міцні знання науково-технічних і економічних основ сучасного виробництва.

Наталія ПАСІЧНИК_(ЗМІСТ 224)

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ПІДПРИЄМЕЦЬ ОЧИМА УЧНІВ

Глибинні процеси, що відбуваються в нашому суспільстві, відбиваються на різних категоріях населення. Особливо чутлива до всякого роду змін молодь. Формування ринкових відносин в Україні вносить нові риси до соціального портрета школярів. У 15-16-літньому віці молоді люди свідомо замислюються над суттю економічних перетворень. Сьогодні словниковий запас старшокласників багатий такими термінами і категоріями, що безпосередньо пов'язані з ринковим механізмом, підприємницькою діяльністю. І це закономірно, бо у глобальному плані перехід України до нової економічної моделі на основі різноманітних форм власності зумовлює подальший суспільний поділ праці, виникнення нових видів трудової діяльності, нових професій.

Професіями, значення яких підвищується в сучасних умовах і на розробку раціональних прийомів та способів навчання яким повинні бути спрямовані зусилля спеціалістів у галузі педагогіки, психології та економіки, є професії, що пов'язані з підприємницькою діяльністю. Аналіз результатів анкетування учнів IX-XI класів Кіровоградських шкіл (усього 345 осіб) свідчить про те, що теперішні старшокласники в своїй більшості цікавляться підприємницькою діяльністю. Досить значна їх частина планує пов'язати своє майбутнє саме з цим видом економічної діяльності. На запитання “Чи збираєтесь Ви в майбутньому стати підприємцем?” 47% відповіли, що збираються, 29% — вагалися відповісти, 24% — не збираються. Отже, більшість респондентів приваблює підприємництво, але це не означає, що старшокласники готові до цього виду діяльності. В їхньому розумінні суті та змісту підприємницької діяльності багато протиріч та невідповідностей. Уявлення про підприємництво часто не збігається з реальним змістом цього феномена, що, природно, позначається на їхньому професійному виборі.

Підприємницька діяльність як особлива професійна сфера регулюється значною системою цінностей. Аналіз відповідей старшокласників на запитання “У чому Ви вбачаєте цінності підприємництва?” показує, що учні мають поверхове уявлення про цю сферу, по-різному розуміють та оцінюють її ключові цінності. Більше половини респондентів (68%) вбачають основну цінність підприємницької діяльності в досягненні матеріальної мети (тобто як засіб власного збагачення), 20% розглядають підприємництво як засіб реалізації особистості та прояв творчості і лише 12% — як спосіб досягнення економічного зростання держави.

Для розуміння суті підприємницької діяльності важливо виділити предметний зміст її професійних завдань та способи розв'язання кожного з них. Для цього в основу третього питання анкети ми поклали класифікацію підприємництва за видами діяльності: виробниче, комерційне, фінансове. Відповідаючи на запитання “Який вид підприємницької діяльності Вас найбільше приваблює?”, майже 50% старшокласників віддали перевагу комерційній діяльності і тільки 8% звернули увагу на виробничу діяльність. Слід зазначити, що одержаний результат розподілу учнями пріоритетів за окремими видами підприємництва в основному відповідає співвідношенню між різними видами підприємництва, яке склалося в Україні. С.Покропивний та В.Колот відзначають: “Україна стала на малоефективний шлях підприємництва, коли між виробниками і споживачами діє невиправдано велика кількість підприємців-посередників [4, 23].

У ході нашого дослідження виявлено, що більше половини опитаних старшокласників взагалі примітивно розуміють сутність ринкової економіки. На запитання “Яке визначення можна дати ринку?” лише третина учнів відповіла більш-менш правильно; 54% вважають, що